

VZPOSTAVLJANJE ODNOSA Z OTROKOM/MLADOSTNIKOM PREKO DRUŽABNIH IGER

»Osnovni temelj delovanja v procesu interveniranja je odnos, vzpostavitev osebnega ter hkrati strokovnega polja z uporabnikom in njegovimi relacijskimi osebami« (Kobolt in Rapuš Pavel, 2006, str. 101). Š. Razpotnik (2006b) dodaja, da se odnos udejanja prek interakcije, manifestacija interakcije pa je pogovor-dialog. Podobno pravita tudi avtorja Jensen in Jensen (2011), ki opredeljujeta dialog kot pogoj za vzpostavitev dobrega stika. Uporabniki, v šolskem prostoru so to naši učenci, morajo začutiti strokovnjakovo osebno navzočnost, zanimanje in razumevanje za njihove poglede (prav tam, 2011), kajti kvaliteten odnos med uporabnikom/uporabniki in strokovnjakom je pogoj za uspešno pomoč (Krajncan in Bajželj, 2008).

Igra kot sredstvo za vzpostavljanje odnosa

Zavedati se moramo, da kvaliteten odnos ne vzpostavimo čez noč, ampak je to proces, ki terja veliko trdega dela, empatije in potrpežljivosti. Biti tam – biti tam za otroka/mladostnika, ga poslušati in slišati, sprejeti takega kot je. V veliko pomoč so nam pri tem lahko različne igre (družabne, socialne, gibalne, igre za sprostitev ...).

Igre otrokom/mladostnikom omogočajo zabavo in sprostitev, nudijo zadovoljstvo in veselje ter možnost svobodnega izražanja. Preko igre razvijajo svoje telesne in umske sposobnosti, ter čustveno inteligenco. Obenem pa se z igro naučijo prenašanja poraza, strateškega razmišljanja in sodelovanja. Med igro (predvsem v skupini) je veliko priložnosti za zavzemanje perspektive drugega, kar je ključnega pomena pri razvoju empatije in prosocialnega vedenja. Otrok se uči uravnavati svoje vedenje, na primer ob zmagi ali porazu izražati čustva na družbeno sprejemljiv način, deliti z drugimi, počakati, da pride na vrsto in upoštevati preostala pravila. Ker se je pravila treba vnaprej dogovoriti, so tako lahko družabne igre spodbudne tudi za razvoj na govornem področju, za krepitev komunikacijskih spretnosti. Otroci lahko preko igre krepijo občutek pripadnosti neki skupini, občutek, da so sprejeti, kar pozitivno vpliva na njihovo samopodobo in krepi njihovo samozavest.

Pri igranju družabnih iger se otroci/mladostniki sprostijo, ustvari se prijetna atmosfera, kar daje otrokom/mladostnikom občutek varnosti, zato igra pogosto privede do zanimivih pogovorov, tudi o temah, o katerih običajno ne želijo govoriti. Vsakič, ko ima otrok/mladostnik pozitivno interakcijo z neko osebo (bodisi učiteljem bodisi sovrstnikom), pa to krepi njuno vez in pogloblja odnos, ki je osnova za delo z otroki/mladostniki.

Kaj sploh lahko opazujemo pri otroku skozi igro Človek ne jezi se?

Igra Človek ne jezi se je na prvi pogled preprosta, nezahtevna klasična družabna igra, ki jo poznamo vsi. A ne za vse. Za otroke/mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki imajo slabše razvite socialne spretnosti, ki težje kontrolirajo svoja čustva, imajo šibke zavorne mehanizme, se težje znajdejo v različnih socialnih interakcijah lahko tudi takšna igra predstavlja velik izziv. Zato je igra Človek ne jezi dobra priložnost za opazovanje otrokovega delovanja/čustvovanja na več ravneh in izhodišče na nadaljnjo strokovno obravnavo.

Skozi igro smo pozorni na njegovo verbalno komunikacijo (na rabo primernih besed, spoštljivega odnosa do soigralcev ...), še bolj pa na neverbalno komunikacijo, ki poteka večinoma na nezavedni ravni. Neverbalna komunikacija je enako pomembna ali še pa bolj za prepoznavanje otrokovih čustvenih in vedenjskih vzorcev.

(*primer*: situacije, ko soigralec otroka vrže iz igre, »poje« njegovo figuro – opazujemo, kakšen je odziv otroka na to potezo – kako sprejme/se odzove na to potezo, s kakšnim tonom glasu komentira, kakšen je njegov izraz na obrazu – mimika – ali je razočaran, jezen, ravnodušen ... telesna drža, katere kretnje ob tem uporabi, kako ta poteza vpliva na nadaljnji pote igre – ali se otrok vznemiri ob tej potezi, ali je zmožen mirno nadaljevati z igro ali pa se vznemiri do te mere, da z igro več ne želi/ne zmore nadaljevati... Opazujemo otrokovo vedenje tudi v obratni situaciji – kadar je sam v vlogi tistega, ki poje figuro soigralcu – kako se ob tem vede, ali zasmehuje soigralca, ali mu je morda ob tej potezi, ko soigralca vrže z igre, neprijetno, ali ta poteza potem vpliva na nadaljnjo igro – v smislu, da se ima učenec za boljšega od ostalih, povečevanje samega sebe, zasmehovanje drugih ...).

Preden sploh z katero koli družabno igro začnemo, je ključnega pomena, da se jasno postavijo in dorečejo pravila igre v izogib morebitnim konfliktnim situacijam. Da se formirajo točno določena pravila igre, je nujno potrebno sodelovanje vseh igralcev. Opazujemo, kako se otrok znajde v socialni interakciji z vrstniki, kako se vključuje v pogovor (ali sega v besedo, ali počaka, da bo na vrsti, ali predlaga sam, ali komentira/izrazi svoje strinjanje oz. nestrinjanje in na kakšen način, ali je na koncu sposoben sprejeti kompromis).

Med igro opazujemo, ali se otrok sam drži dogovorjenih pravil, ali spoštuje dogovore, ali je pozoren na soigralce in njihovo spoštovanje pravil, kako se odzove v situaciji, ko kateri od soigralcev ne upošteva pravil (ali ga opozori na primeren način, spregleda, ali ga to vznemiri ...).

Včasih je potrebno med igro sprejeti določene kompromise in odločitve (*primer: vrže 6, odločiti se mora, ali se bo premaknil za 6 polj naprej proti hiši ali si bo na igralno polje postavil novo figuro*). V dani situaciji mora pretehtati, katera odločitev bo zanj bolj ugodna. Opazujemo, na kakšen način sprejema odločitve (ali se odloči hipno, ali premisli o najboljši rešitvi, ali morda predvideva za naprej, ali se posvetuje s soigralci ...). Včasih pride do situacije, ko se otrok mora odločiti, ali bo šel za 6 polj naprej z že obstoječo figuro v igri ali bo postavil na polje start novo figuro ravno v trenutku, ko je na tem polju soigralec. Nekateri otroci imajo željo po »maščevanju« in komaj čakajo, da lahko nekoga ali samo dotičnega soigralca vržejo iz igre, nekateri so se morda premalo sposobni vživeti v vlogo drugega (pomanjkanje empatije). Opazujemo, ali otrok v enakih situacijah ubira vedno isto strategijo ali zgolj pri dotičnem soigralcu.

Otroci tudi skozi igro razvijajo in krepijo pozornost ter koncentracijo (spremljajo potek igre, kdaj je kdo na vrsti, spremljanje potez soigralcev, opazujemo reakcijski čas otroka ...). Ob koncu igre se naučijo, kako sprejeti poraz, na kakšen način sotekmovalcu čestitati za zmago in se zahvaliti za dobro igro, kljub neprijetnim občutkom, ki poraz običajno spremljajo. Na poraz/izgubo se tako otroci/mladostniki kot odrasli različno odzovemo. Opazujemo, kako se otrok odziva, kadar se nekaj ne izteče po njegovih želja/pričakovanjih (ali je tekmovalne narave in ga poraz prizadene,

ali se na poraz odzove impulzivno – v smislu, da je igra itak brez vezn, da je več ne bo igral, da ali začne iskati vzrok za svoj poraz v drugih ...), ali sprejme poraz kot del igre, kot priložnost za učenje (npr. naslednjič bom ubral drugačno strategijo, poskusil bom tako in tako ...). Opazujemo torej, katera čustva pridejo v ospredje (jeza, žalost, razočaranje nad samim sabo, ravnodušnost, zadovoljstvo ...) ter ali je otrok sposoben samorefleksije (analizira, kaj je bilo dobro, kje je morda naredil napako ...).

Tako, kot se soočamo z različnimi mešanimi občutki in čustvi, kadar doživimo poraz, se srečujemo z mešanico občutij tudi, kadar smo v vlogi zmagovalca. Tudi pri otroku, ki je zmagovalec v igri, lahko spremljamo, na kakšen način se sooča z zmago (ali je zadovoljen, ali ga je zmaga osrečila, ali pričakuje in s želi čestitk in pohvale od soigralcev, ali mu pohvala veliko pomeni ...). Lahko pa gredo ti občutki pri zmagovalcu tudi v napačno smer - hvalisanje in povečevanje samega sebe, zasmehovanje poražencev.

Igra Človek ne jezi se ni le običajna igra, ampak je igra mnogih priložnosti za opazovanje vseh ravni čustvovanja in vedenja otrok/mladostnikov v različnih situacijah. Je priložnost za celostno učenje otroku/mladostniku na prijeten in zabaven način.

Literatura:

Horvat, L. (2001). Predgovor. V L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), Psihologija otroške igre. Od rojstva do vstopa v šolo. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Jensen, E. in Jensen, H.(2011). *Dialog s starši*. Ljubljana: Inštitut za sodobno družino Manami.

Kobolt, A. in Rapuš Pavel, J. (2006). Osnove interveniranja. V M. Sande, B. Dekleva, A. Kobolt, Š. Razpotnik in D. Zorc-Maver (ur.),: *Socialna pedagogika: izbrani koncepti stroke* (str. 87-103). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Krajnčan, M. in Bajželj, B. (2008). Odnos-osnova za socialnopedagoško delo. V M. Krajnčan, D. Zorc-Maver in B. Bajželj (ur.), *Socialna pedagogika – med teorijo in prakso* (str. 55-70). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Razpotnik, Š. (2006a). Izziv socialni pedagogiki: biti glasnica družbenega obrobja. V M. Sande, B. Dekleva, A. Kobolt, Š. Razpotnik in D. Zorc-Maver (ur.), *Socialna pedagogika: izbrani koncepti stroke* (str. 73- 85). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Zapisala:

Tjaša Frumen, socialna pedagoginja